ಪ್ರತಿಬಿಂಬ

PRATIBIMBA –Multidisciplinary Kannada Research Journal of IIMRD
ISSN: 2582-2284
Vol-8 Issue-1, July-August 2026, Pp. 132-138
©*IIMRD*, Mysuru
www.iimrd.com

ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕತ್ವ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ನಾಯಕತ್ವದ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಹಾಗೂ ಸಂಘರ್ಷಗಳು

ಡಾ. ಬಸವರಾಜ ಬಿ. ಕೆ
ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ರಾಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ, ಸರ್ಕಾರಿ ಕಲಾ ಕಾಲೇಜು (ಸ್ವಾಯತ್ತ) ಚಿತ್ರದುರ್ಗ

ಸಾರಾಂಶ: (Abstract)

ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕತ್ವ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ನಾಯಕತ್ವದ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವು ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ದಕ್ಷ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಗೆ ಅತ್ಯಂತ ನಿರ್ಣಾಯಕವಾದ ಆಧಾರಸ್ತಂಭವಾಗಿದೆ. ಜನಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಜನಾದೇಶದ ಮೂಲಕ ನೀತಿ ರೂಪಣೆ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿದರೆ, ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಪರ ನೈಪುಣ್ಯ ಹಾಗೂ ಅನುಭವದ ಮೂಲಕ ಈ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಸಾಕಾರಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಎರಡೂ ವಿಭಾಗಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಸಹಕಾರ ಮತ್ತು ಸಮನ್ವಯವು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಲ್ಯಾಣ ಯೋಜನೆಗಳು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ತಲುಪಲು ಅತಿ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕರ ಅಲ್ಪಾವಧಿಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳು ಹಾಗೂ ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಗಳ ದೀರ್ಘಾವಧಿಯ ನಿಯಮಬದ್ಧ ಧೋರಣೆಗಳ ನಡುವೆ ತೀವ್ರತರವಾದ ಸಂಘರ್ಷಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಅಧಿಕಾರದ ಕೇಂದ್ರೀಕರಣ, ಅನಗತ್ಯ ರಾಜಕೀಯ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯವಿಧಾನದ ವಿಳಂಬಗಳು ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆಯನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸಿ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ತೊಡಕನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನೀತಿ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆಗಳಂತಹ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಒತ್ತಡಗಳು ಹೆಚ್ಚಿದಾಗ, ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ತಟಸ್ಥತೆ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿಪರ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಧಕ್ಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ, ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯಲು ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕತ್ವದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಗಡಿಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸುವುದು ಇಂದಿನ ತುರ್ತು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಮುನ್ನೆಲೆಗೆ ತರಲು ರಾಜಕೀಯ ದೂರದೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಕೌಶಲಗಳ ನಡುವೆ ನಿಯಮಬದ್ಧವಾದ ಪರಸ್ಪರ ಗೌರವಯುತ ಸಾಮರಸ್ಯವು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಮುಖ್ಯಪದಗಳು (Keywords): *ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕತ್ವ, ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ನಾಯಕತ್ವ, ವುಡ್ರೋ ವಿಲ್ಸನ್, ನೌಕರಶಾಹಿ ತಾಟಸ್ಥ್ಯ, ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ಆಡಳಿತ, ನೀತಿ ನಿರೂಪಣೆ, ಕಮಿಟೆಡ್ ಬ್ಯುರಾಕ್ರಸಿ.*

1.ಪೀಠಿಕೆ

ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕತ್ವ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ನಾಯಕತ್ವ ಎಂಬುವುದು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಯಶಸ್ವೀ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿರುವ ಎರಡು ಮುಖ್ಯ ಚಕ್ರಗಳು. ಸಂಶೋಧನಾ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ

Please cite this article as: ಬಸವರಾಜ, ಬಿ. ಕೆ. (2026). ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕತ್ವ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ನಾಯಕತ್ವದ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಹಾಗೂ ಸಂಘರ್ಷಗಳು. *ಪ್ರತಿಬಿಂಬ: ಮಲ್ಟಿಡಿಸಿಪ್ಲಿನರಿ ಕನ್ನಡ ರೀಸರ್ಚ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಐಐಎಂಆರ್‌ಡಿ, 8(1). ಪು.ಸಂ.* 132–138

ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಾಗ, ಇವೆರಡೂ ಒಂದೇ ನಾಣ್ಯದ ಎರಡು ಮುಖಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವುಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಮೂಲಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿವೆ. ಜನಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿ ಬರುವ ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕರು ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಆಶೋತ್ತರಗಳು, ಭಾವನೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಗತ್ಯಗಳಿಗೆ ಧ್ವನಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ನೀತಿ ನಿರೂಪಣೆ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ರಾಜಕೀಯ ನೇತೃತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ, ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ನಾಯಕತ್ವವು ಜ್ಞಾನ, ಕೌಶಲ್ಯ ಮತ್ತು ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳ ಮೂಲಕ ನಿಯೋಜನೆಗೊಂಡ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ಇವರು ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕರು ರೂಪಿಸಿದ ನೀತಿಗಳನ್ನು ತಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಕಾನೂನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವ ತಟಸ್ಥ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಂಶೋಧಕರ ಪ್ರಕಾರ, ಈ ಇಬ್ಬರು ನಾಯಕರ ನಡುವಿನ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಮನ್ವಯತೆಯು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೇವೆಯ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕರು ನೀಡುವ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಶಯಗಳ ದಿಕ್ಸೂಚಿಗೆ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ನಾಯಕರು ತಮ್ಮ ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಅನುಭವ, ವಸ್ತುನಿಷ್ಠತೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಜೋಡಿಸಿದಾಗ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಆಡಳಿತ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತದೆ. ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕತ್ವವು ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಜನಾದೇಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಮ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ, ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ನಾಯಕತ್ವವು ಸ್ಥಿರತೆ ಮತ್ತು ನಿರಂತರತೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ, ಈ ಇಬ್ಬರ ನಡುವಿನ ಪರಸ್ಪರ ಗೌರವ ಹಾಗೂ ಸಹಕಾರವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಅಡಿಪಾಯವಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಈ ಎರಡು ಶಕ್ತಿಗಳ ನಡುವೆ ಸದಾ ಸೌಹಾರ್ದಯುತ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದಿಲ್ಲ; ಬದಲಾಗಿ ಆಳವಾದ ಸಂಘರ್ಷಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕತ್ವವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅಲ್ಪಾವಧಿಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು ಹಾಗೂ ಮುಂಬರುವ ಚುನಾವಣೆಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ನಾಯಕತ್ವವು ದೀರ್ಘಕಾಲೀನ ಪರಿಣಾಮಗಳು, ಆರ್ಥಿಕ ಮಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನಿಕ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಈ ಆದ್ಯತೆಗಳ ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇ ಮೊದಲ ಸಂಘರ್ಷದ ಬಿಂದುವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ, ಆಡಳಿತಶಾಹಿ ತಟಸ್ಥತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿದ್ದರೂ, ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕರು ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷೀಯ ಅಥವಾ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಕಾರ್ಯಸೂಚಿಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲು ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮೇಲೆ ತರುವ ಒತ್ತಡವು ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನೈತಿಕತೆಯನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸುತ್ತದೆ.

ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ, ಬಡ್ತಿ ಮತ್ತು ಶಿಸ್ತುಕ್ರಮಗಳ ಮೇಲಿನ ರಾಜಕೀಯ ನಿಯಂತ್ರಣವು ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ನಾಯಕತ್ವದ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆಯನ್ನು ಧಕ್ಕೆಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ತಟಸ್ಥವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ರಾಜಕೀಯ ಲಾಬಿಗೆ ಒಳಗಾಗುವ ಅಥವಾ ಅಸಹಾಯಕರಾಗುವ ಸನ್ನಿವೇಶ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ, ಸುದೀರ್ಘ ಅನುಭವ ಹೊಂದಿರುವ ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಗಳು ತಾವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಹೊಸದಾಗಿ ಜನಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿ ಬಂದ ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕರ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಉದಾಸೀನತೆಯಿಂದ ಕಾಣುವ ಅಥವಾ ನೀತಿಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ವಿಳಂಬ ಧೋರಣೆ

ತೋರುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ ಇವೆ. ಈ ಅಧಿಕಾರಶಾಹಿ ಮನೋಭಾವವು ಜನಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಅಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ನಾಯಕತ್ವದ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವು ನಿರಂತರ ಮಾತುಕತೆ ಮತ್ತು ಸಮತೋಲನದ ಮೇಲೆಯೇ ನಿಂತಿದೆ. ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕತ್ವಕ್ಕೆ ಜನಾದೇಶದ ಬೆಂಬಲವಿದ್ದರೆ, ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ನಾಯಕತ್ವಕ್ಕೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಂವಿಧಾನಿಕ ಚೌಕಟ್ಟಿನ ಬಲವಿದೆ. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಇವೆರಡೂ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ತಮ್ಮ ನಿಯಮಿತ ಗಡಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು, ಪರಸ್ಪರ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಕಡಿಮೆಗೊಳಿಸಿ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನೇ ಏಕೈಕ ಗುರಿಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಇಂದಿನ ತುರ್ತು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.

1.1 ಸಂಶೋಧನಾ ಸಮಸ್ಯೆ ಮತ್ತು ಉದ್ದೇಶಗಳು

ಪ್ರಸ್ತುತ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯವು ರಾಜಕೀಯ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ತಡೆಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ನಡವಳಿಕೆಗಳಾಗಿ ನೋಡುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು, ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ಅಧಿಕಾರ ರಚನೆಯ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಆಳವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಲೇಖನವು ಆ ಕೊರತೆಯನ್ನು ನೀಗಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಅಧ್ಯಯನದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳು:

1. ಆಧುನಿಕ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಿಲ್ಸನ್ ಮತ್ತು ವೇಬರ್ ಅವರ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಪುನರ್ ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು.
2. ಚುನಾಯಿತ ಸಚಿವರು ಮತ್ತು ಉನ್ನತ ನಾಗರಿಕ ಸೇವಕರ ನಡುವೆ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ, ಕಾರ್ಯಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ನಡವಳಿಕೆಯ ಸಂಘರ್ಷದ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು.
3. ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ರಾಜಕೀಯ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ನೌಕರಶಾಹಿಯ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆಯ ನಡುವೆ ಸಮತೋಲನ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡುವುದು.

2. ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಚೌಕಟ್ಟು

ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ನಾಯಕತ್ವದ ನಡುವಿನ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಬಾಂಧವ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಘರ್ಷಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಡಳಿತ ಮಾದರಿಗಳು, ನೌಕರಶಾಹಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಬದ್ಧತೆಯ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.

2.1 ವುಡ್ರೋ ವಿಲ್ಸನ್ ಅವರ 'ದ್ವಿವಿಭಾಗ ಸಿದ್ಧಾಂತ' (Politics-Administration Dichotomy)

ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತದ ನಡುವಿನ ಲಂಬಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮೊದಲು ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದವರು ವುಡ್ರೋ ವಿಲ್ಸನ್ (1887). 19ನೇ ಶತಮಾನದ ಅಮೆರಿಕನ್ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಕ್ಷಪಾತ ಹಾಗೂ 'ಸೂರೆ ಪದ್ಧತಿ' (Spoils System - ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಪಕ್ಷವು ತನ್ನ ಬೆಂಬಲಿಗರಿಗೆ ಸರಕಾರಿ

ಹುದ್ದೆ ಹಂಚುವುದು) ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲು, ವಿಲ್ಸನ್ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯದ ನಡುವೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ನಿಯಮಾವಳಿ ರೂಪಿಸಿದರು.

- ರಾಜಕೀಯ (Politics): ರಾಜ್ಯದ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ನೀತಿ–ನಿಯಮಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆ.
- ಆಡಳಿತ (Administration): ಆ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

ವಿಲ್ಸನ್ ಪ್ರಕಾರ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಲ್ಲ. ರಾಜಕೀಯವು ಶಾಸನಸಭೆಯ ಮೂಲಕ ನೀತಿಯ ಗುರಿಯನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದರೆ, ಆಡಳಿತವು ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ತಟಸ್ಥವಾಗಿದ್ದು, ಶ್ರಮದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕು. ಫ್ರಾಂಕ್ ಗುಡ್ನೋವ್ (1900) ಅವರು ಕೂಡ ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು "ರಾಜ್ಯದ ಇಚ್ಛೆಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ" (ರಾಜಕೀಯ) ಮತ್ತು "ಆ ಇಚ್ಛೆಯ ಈಡೇರಿಕೆ" (ಆಡಳಿತ) ಎಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಿ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದರು. ಆದರೆ ಆಧುನಿಕ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜಾರಿ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ನೀತಿ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ತಾಂತ್ರಿಕ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ವಿವೇಚನಾ ಅಧಿಕಾರ ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತವನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸುವುದು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿದೆ.

2.2 ಮ್ಯಾಕ್ಸ್ ವೇಬರ್ ಅವರ 'ಆದರ್ಶ ನೌಕರಶಾಹಿ ಸಿದ್ಧಾಂತ'

ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ನಾಯಕತ್ವದ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲು ಮ್ಯಾಕ್ಸ್ ವೇಬರ್ ಅವರ 'ರೇಷನಲ್–ಲೀಗಲ್' ಸಿದ್ಧಾಂತವೇ ಮೂಲಾಧಾರವಾಗಿದೆ. ವೇಬರ್ ಆಧುನಿಕ ನೌಕರಶಾಹಿಯನ್ನು ನಿಯಮಬದ್ಧ, ಶ್ರೇಣಿಪದ್ಧತಿಯ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ದಕ್ಷ ಯಂತ್ರಾಂಗವೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ವೇಬರಿಯನ್ ಮಾದರಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು:

- ವ್ಯಕ್ತಿರಹಿತತೆ (Impersonality): ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ತೀರ್ಮಾನಗಳು ವೈಯಕ್ತಿಕ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳಿಲ್ಲದೆ ನಿಯಮಾವಳಿಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ನಡೆಯಬೇಕು.
- ಶ್ರೇಣಿಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿಪರತೆ (Hierarchy & Specialization): ಸ್ಪಷ್ಟ ಅಧಿಕಾರ ಸರಣಿ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ಅರ್ಹತೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯ ಹಂಚಿಕೆ.
- ರಾಜಕೀಯ ತಾಟಸ್ಥ್ಯ (Political Neutrality): ಸರ್ಕಾರಗಳು ಬದಲಾದರೂ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವಕರು ತಟಸ್ಥರಾಗಿ, ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ ಕಾಯಂ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವುದು.

ವೇಬರ್ ಪ್ರಕಾರ, ನೈಜ ನೌಕರಶಾಹಿಯು ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಬಾರದು. ರಾಜಕೀಯ ಕಾರ್ಯಾಂಗವು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ನಿರ್ಧಾರವು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕವಾಗಿ ತಪ್ಪೆಂದು ಕಂಡಾಗ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ, ಅಂತಿಮ ಆದೇಶ ಹೊರಬಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ತಮ್ಮದೇ ಸ್ವಂತ ನಿರ್ಧಾರ ಎಂಬಂತೆ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದು ನೌಕರಶಾಹಿಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ.

2.3 ಬದ್ಧತೆಯುಳ್ಳ ನೌಕರಶಾಹಿ ಮಾದರಿಯ ಉದಯ

ವೇಬರ್ ಅವರ ರಾಜಕೀಯ ತಾಟಸ್ಥ್ಯದ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಶೀಲ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸವಾಲನ್ನು ಎದುರಿಸಿತು. ಭಾರತದ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ 1960–70ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಬದ್ಧತೆಯುಳ್ಳ ನೌಕರಶಾಹಿ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯು ಚರ್ಚೆಗೆ ಬಂದಿತು. ಬದ್ಧತೆಯುಳ್ಳ ನೌಕರಶಾಹಿ ಮಾದರಿಯ ಬೆಂಬಲಿಗರು, ಕೇವಲ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧವಾಗಿರುವ ತಟಸ್ಥ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ–ಆರ್ಥಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳಿಗೆ ಅಡಚಣೆಯಾಗಬಹುದು ಎಂದು ವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ, ಈ ಬದ್ಧತೆಯು ಸಂವಿಧಾನ ಹಾಗೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಲ್ಯಾಣದ ಬದ್ಧತೆಯಿಂದ ಆಡಳಿತಾರೂಢ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಬದ್ಧತೆಯಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡಾಗ, ರಾಜಕೀಯ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆಯ ನಡುವಿನ ಸಮತೋಲನ ಕುಸಿದು, ಆಡಳಿತದ ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ವರ್ಗಾವಣೆ ದಂಧೆಗಳಿಗೆ ದಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

3. ನೀತಿ ರೂಪಣೆಯ ಶಿಫಾರಸುಗಳು (Policy Recommendations)

ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಅನುಷ್ಠಾನದ ನಡುವಿನ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಸಂಘರ್ಷಗಳನ್ನು ಶಮನಗೊಳಿಸಿ, ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯಲು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವಾ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿವೆ.

- **ಸಿವಿಲ್ ಸರ್ವಿಸಸ್ ಬೋರ್ಡ್‌ಗಳ (CSB) ಸ್ಥಾಪನೆ:** ಭಾರತದ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಟಿ.ಎಸ್.ಆರ್. ಸುಬ್ರಮಣಿಯನ್ ವಿರುದ್ಧ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ (2013) ಮೊಕದ್ದಮೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ತೀರ್ಪಿನಂತೆ, ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಿವಿಲ್ ಸರ್ವಿಸಸ್ ಬೋರ್ಡ್‌ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕು. ಹಿರಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ನೇತೃತ್ವದ ಈ ಮಂಡಳಿಯು ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ, ಬಡ್ತಿ ಮತ್ತು ನಿಯೋಜನೆಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸುವ ಮೂಲಕ ರಾಜಕೀಯ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ತಡೆಹಾಕಬೇಕು.

- **ಸ್ಥಿರ ಅಧಿಕಾರಾವಧಿ (Fixed Tenure):** ಪದೇ ಪದೇ ಮತ್ತು ಅನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಮಾಡುವ ವರ್ಗಾವಣೆಗಳೇ ರಾಜಕೀಯ ಒತ್ತಡದ ಮುಖ್ಯ ಅಸ್ತ್ರವಾಗಿವೆ. ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಇಲಾಖಾ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಂತಹ ಪ್ರಮುಖ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಸ್ಥಿರ ಅಧಿಕಾರಾವಧಿಯನ್ನು ಶಾಸನಬದ್ಧವಾಗಿ ಖಾತರಿಪಡಿಸುವುದರಿಂದ ನೀತಿಗಳ ನಿರಂತರತೆ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತ ಸ್ಥಿರತೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

- **ಕಾರ್ಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಸ್ಪಷ್ಟ ವಿಭಜನೆ:** ರಾಜಕೀಯ ಕಾರ್ಯಾಂಗವು 'ನೀತಿ ರೂಪಣೆ ಮತ್ತು ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ'ಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿರಬೇಕು ಹಾಗೂ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ನಾಯಕತ್ವವು 'ದೈನಂದಿನ ಆಡಳಿತ, ಸಿಬ್ಬಂದಿ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ಅನುಷ್ಠಾನ'ದ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಸ್ಪಷ್ಟ ಕಾನೂನು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಬೇಕು.

- **ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ನೈತಿಕ ಸಂಹಿತೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ರಕ್ಷಣೆ:** ಅಸಂವಿಧಾನಿಕ ಅಥವಾ ಕಾನೂನುಬಾಹಿರ ರಾಜಕೀಯ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಕಾನೂನು ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಸಮಗ್ರ 'ನೈತಿಕ ಸಂಹಿತೆ'ಯನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯಗೊಳಿಸುವುದು ಆಡಳಿತದ ರಾಜಕೀಯಕರಣವನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತದೆ.

4.**ಉಪಸಂಹಾರ**

ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ನಾಯಕತ್ವದ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವು ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕವಾದರೂ, ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಸಂಘರ್ಷಾತ್ಮಕ ಸ್ವರೂಪದ್ದಾಗಿದೆ. ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕತ್ವವು ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಜನಸಮ್ಮತಿಯಿಂದ ಅಧಿಕಾರ ಪಡೆದರೆ, ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ನಾಯಕತ್ವವು ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಾವೀಣ್ಯತೆ, ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ನಿರಂತರತೆ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಅನುಭವದಿಂದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ವುಡ್ರೋ ವಿಲ್ಸನ್ ಅವರ ದ್ವಿವಿಭಾಗ ಸಿದ್ಧಾಂತ, ಮ್ಯಾಕ್ಸ್ ವೇಬರ್ ಅವರ ತಟಸ್ಥ ನೌಕರಶಾಹಿ ಮತ್ತು 'ಕಮಿಟೆಡ್ ಬ್ಯುರಾಕ್ರಸಿ' ಮಾದರಿಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವುದೇನೆಂದರೆ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ತಾಟಸ್ಥ್ಯದ ಕುಸಿತವು ಎಂದಿಗೂ ಉತ್ತಮ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ದಾರಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಬದಲಿಗೆ ಅದು ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಅಧಃಪತನ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಪನಂಬಿಕೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಆಧುನಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ 'ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಪಾತದ ಬದ್ಧತೆ'ಗಿಂತ 'ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಬದ್ಧತೆ' ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ನೌಕರಶಾಹಿಯು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳಿಗೆ ತಟಸ್ಥವಾಗಿದ್ದು, ಸಂವಿಧಾನ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬದ್ಧವಾಗಿದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಆಡಳಿತವು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಗ್ರಂಥಋಣ

- Wilson, W. (1887). The Study of Administration. Political Science Quarterly, 2(2), 197–222.
- Weber, M. (1946). From Max Weber: Essays in Sociology (H. H. Gerth & C. W. Mills, Eds. & Trans.). Oxford University Press.
- Goodnow, F. J. (1900). Politics and Administration: A Study in Government. The Macmillan Company.
- Appleby, P. H. (1953). Public Administration in India: Report of a Survey. Cabinet Secretariat, Government of India.
- Kothari, R. (1974). Challenge of the Bureaucracy: Political Commitment and Neutrality. Economic and Political Weekly, 9(42/43), 1771–1778.
- Maheshwari, S. R. (2002). A Dictionary of Public Administration. Orient Blackswan.
- Potter, D. C. (1996). India's Political Administrators: From ICS to IAS. Oxford University Press.
- Singh, N. K. (2010). Plain Speaking: Indian Bureaucracy, Politics, and Governance. HarperCollins India.
- Rao, M. G., & Singh, N. (2005). Asymmetric Federalism in India: Governance and Fiscal Dimensions. Oxford University Press.

- Supreme Court of India. (2013). T.S.R. Subramanian & Ors. v. Union of India & Ors. (Writ Petition (Civil) No. 82 of 2011). Judgment dated October 31, 2013.
- Second Administrative Reforms Commission (2nd ARC). (2008). Refurbishing of Personnel Administration: Scaling New Heights (10th Report). Government of India.
- ಹಾಲಪ್ಪ, ಎನ್. (2023). ***ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಡಳಿತ: ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಆಡಳಿತ (ಪತ್ರಿಕೆ 1 ಮತ್ತು 2).*** ಉನ್ನತಿ ಪ್ರಕಾಶನ.
- ಗಂಗಾಧರ್, ಪಿ. ಎಸ್. (2022). ***ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ.*** ಪ್ರಶಾಂತ್ ಪಬ್ಲಿಷಿಂಗ್ ಹೌಸ್.
- ಸುರೇಶ್, ಕೆ. ಜೆ., ಮತ್ತು ವೀಣಾ, ಕೆ. (2021). ***ಭಾರತೀಯ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಡಳಿತ.*** ಅಖಿಲ ಏಜೆನ್ಸೀಸ್.
- ಶೀಲವಂತ, ಜಿ. ಬಿ. (2019). ***ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆ.*** ವಿದ್ಯಾನಿಧಿ ಪ್ರಕಾಶನ.
- ಪಾಟೀಲ, ವಿ. ಟಿ. (2015). ***ಆಧುನಿಕ ರಾಜಕೀಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಡಳಿತ,*** ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಪ್ರಸಾರಾಂಗ.
- ಮಹೇಶ್ವರಿ, ಎಸ್. ಆರ್. 2018, ***ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಡಳಿತ.*** ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.
- ಕಟೀಚೆನ್ನಣ್ಣ, ಜಿ. (2017). ***ಭಾರತೀಯ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಸವಾಲುಗಳು.*** ಚೇತನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್.
- ಕೃಷ್ಣಶೆಟ್ಟಿ, ಜಿ. (2018). ***ರಾಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ತತ್ವಗಳು.*** ಸಪ್ನಾ ಬುಕ್ ಹೌಸ್.